

Väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan seuranta vuodelta 2023

Hyvinvointineuvottelukunta 21.5.2024 § 16

Tekninen lautakunta 28.5.2024 § 71

Sivistyslautakunta 29.5.2024 § 56

Kunnanhallitus 3.6.2024 § 145

Kunnanvaltuusto 17.6.2024 §

Sisällys

1 Kuvaus strategisesta hyvinvointityöstä vuonna 2023	2
2 Toteutuneet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet vuonna 2023.....	3
2.1 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuma hallinto-osastolla vuonna 2023.....	3
2.2 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuma sivistysosastolla vuonna 2023.....	6
2.3 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuma teknisellä osastolla vuonna 2023.....	11
3 Väestökohtaiset kuvaukset	14
3.1 Lapset ja lapsiperheet.....	14
3.2 Nuoret ja nuoret aikuiset.....	27
3.3 Työikäiset.....	27
3.4 Ikäihmiset	27
4 Kontiolahden hyte-kerroin ja siihen vaikuttavat indikaattorit.....	29
5 Huoli-ilmiöt Kontiolahti ja keskeisimmät hyte-haasteet tuleville vuosille Kontiolahdella	32

1 Kuvaus strategisesta hyvinvointityöstä vuonna 2023

Kontiolahden kuntastrategian mukaan kunnan yhtenä keskeisenä tavoitteena on kuntalaisten hyvinvoinnin ja onnellisuuden lisääntyminen. Kontiolahden kunnan hyvinvointisuunnitelma 2021–2024 on hyväksytty kunnanvaltuustossa 21.3.2022 § 18. Kontiolahden kunnan strategiset painopisteet ovat olleet tämän hyvinvointisuunnitelman 2021–2024 perusta. Hyvinvointisuunnitelma 2021–2024 on laadittu ensimmäistä kertaa ilmiöpohjaisena (aikaisemmin ikäkausijaotteluun perustuen).

Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen maakunnallisista rakenteista on sovittu Pohjois-Karjalan maakuntaliiton, Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sekä kuntien yhteisessä ns. kumppanuussopimuksessa. Pohjois-Karjalan hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto on keskeinen hyte-työn maakunnallinen foorumi.

Kontiolahden hallintosäännön mukaan vuonna 2023 kunnanhallituksen alainen hyvinvointineuvottelukunta on ohjannut kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä ja seurannut hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden seuraamista. Kunnan hyvinvoinnin johtoryhmä vastaa operatiivisesti kunnan strategisesta hyvinvointityöstä. Hallintosäännön mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuuviranhaltijan toimii hyvinvointikoordinaattori.

Hyvinvointisuunnitelman täytäntöönpanon tukemiseksi laaditaan vuosittain osastokohtaiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (jälj. hyte) vuosikellot, jotka toimivat osaltaan vuosittaisen seurannan ja hyte-raportoinnin tukena. Hyvinvointisuunnitelman osastokohtaista toteumaa vuoden 2023 osalta käsitellään seuraavaksi tarkemmin.

2 Toteutuneet hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet vuonna 2023

2.1 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuma hallinto-osastolla vuonna 2023

Hallinto-osasto / Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat		
Tavoite: Kuntalaisten fyysinen aktiivisuus lisääntyy ja toimintakyky paranee Tavoite: Kuntalaisten psyykinen hyvinvointi ja jaksaminen paranevat Tavoite: Päihteiden käyttö vähenee ja ennalta ehkäisevä päihdetyö vakiintuu osaksi kunnan toimintaa kaikissa ikäryhmissä		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Selkeytämme ennalta ehkäisevän päihdetyön rakenteita ja vastuita kunnassa	✓	Hyvinvointineuvottelukunta ehkäisevän päihdetyöstä vastaava toimielin (Kontiolahden kunnan hallintosääntö 2023 § 15 kohta 5) Hyvinvointikoordinaattori ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava viranhaltija (Kontiolahden kunnan hallintosääntö 2023 § 27.7) Kunnan ehkäisevän päihdetyön työryhmä kokoontunut 6 x 2023 Aluehallintovirasto on valvonnassaan todennut Kontiolahden kunnan ehkäisevän päihdetyön rakenteiden olevan kunnossa 3.10.2023 (Aluehallintovirastojen julkaisu 179/2023)
Vahvistamme ehkäisevän päihdetyön paikallista ja alueellista yhteistyötä, tiedonkulkua, asiantuntemusta ja tietoperustaa Vahvistamme ehkäisevän päihdetyön paikallista ja alueellista yhteistyötä, tiedonkulkua, asiantuntemusta ja tietoperustaa	✓	Kontiolahden kunta mukana Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa-hankkeessa 09/2022–12/2023. Hanke päättyi 31.12.2023. Maakunnallinen ept-yhteistyörakenne on vakiintunut, ja ept-yhteistyö jatkuu. Ept hyvinvointineuvottelukunnassa: 19.1.2023 § 3, 12.10.2023 § 23, 14.12.2023 §:t 36–37 Ehkäisevän päihdetyön infot ja koulutukset, myös päättäjille (ept-hanke, valtakunnalliset) Hakematta paras -kampanja 15.5.-4.6.2023 ennen koulujen päättäjäisviikonloppua (valtakunnallinen kampanja, maakunnallinen toteutus), kampanjamateriaalit Kontiolahdella ja kampanjaviestintä kunnan eri kanavissa Pakka-toiminta: ehkäisevän päihdetyön ja nuorten hyvinvoinnin tilan huoltajaillat Lehmon koulu 1.11.2023 ja Kontiolahden koulu 2.11.2023

Hallinto-osasto / Painopiste: Viihtyisä, arkiaktiivisuuteen kannustava ja turvallinen arki		
Tavoite: Luonnon virkistyskäyttö hyvinvointia ja vetovoimaa edistävänä tekijänä lisääntyy		
Tavoite: Arkiympäristön turvallisuus ja viihtyisyys lisääntyvät		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Kehitämme ja harjoitteleme erilaisiin normaaliajan häiriötilanteisiin reagointia	✓	Ensiapukoulutukset (kevällä ja syksyllä) Varautumisharjoitus 11/23
Teemme yhteistyötä paikallisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa yhteistyön vahvistamiseksi erilaisten häiriötilanteiden varalta	✓	Kontiolahden yhteistyösopimus voimassa SPR Savo-Karjala/Vapapa
Varautumisen ja valmiussuunnittelun alueellinen yhteistyö	✓	Vakiintuneen yhteistyörakenteen mukaisesti
Hallinto-osasto / Painopiste: Elinvoimainen kasvu ja kehitys		
Tavoite: Kunnan työllisyystilanne paranee		
Tavoite: Yritysten ja työpaikkojen määrä lisääntyvät		
Tavoite: Nuorten koulutus- ja työelämän nivelvaihetta tuetaan		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Työllisyyspalvelujen toiminnalla pyrimme parantamaan kunnan työllisyystilannetta. Pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen Työttömien terveyden ja toimintakyvyn edistäminen Nuorten kesätyöt Työllisyyden edistämisen tuet työnantajille	✓	Työllisyyden kuntakokeilussa asiakkaita 31.12.2023 734 henkilöä. YTYÄ! -hanke; asiakkaita keskimäärin 30/kk Työttömien määrä nousi yhden prosenttiyksikön kymmenyksen. Vuoden keskiarvo oli 9 %. Työkykykoordinaattori 20.3.2023 alkaen; asiakkaita keskimäärin 24/kk Kunnan kesätyössä oli 111 nuorta ja myönsimme 38 kpl kesätyön tukea työnantajille. Sekä 4 nuorten kesäyrittäjyyystukea 4H-kerhon kautta Järjestötyöllistämisen tukea (Koitto) ei haettu/myönnetty. Urheiluseuratyöllistämisen (Pokali) tukea käytettiin 8 henkilön työllistämiseen.
Työskentelemme aktiivisesti kuntabrändin vahvistamiseksi ja ollaksemme haluttu työnantaja	✓	Työnantajamielikuvan markkinointikampanja sosiaalisessa mediassa.

Hallinto-osasto / Painopiste: Osallisuus ja yhteisöllisyys		
Tavoite: Asetamme nollatoleranssin kiusaamiselle		
Tavoite: Asukkaiden yhteisöllisyys ja osallisuus lisääntyvät		
Tavoite: Jatkuvan oppimisen mahdollisuudet kehittyvät		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Tuemme yhdistys- ja järjestötoimintaa erityisesti kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittämiseksi yhdistysavustuksin	✓	Kunnanhallituksen myöntämät yhdistys- ja järjestöavustukset vuonna 2023, Kontiolahden 150-juhlavuoden avustukset 2023, kylien toiminta-avustukset 2023
Järjestämme osallisuuden foorumeja, joka keskittyy asukkaiden ja kunnan toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ja informaation jakamiseen.	✓	<p>Kontiolahden järjestöilta 27.4.2023</p> <ul style="list-style-type: none"> * Järjestöavustukset (HVA) * KonJane esittely * P-K sotun järjestöjen ajankohtaiset * Järjestötoiminnan ja palvelutuotannon kehittäminen (Kontionloikka Oy) * Työllisyyspalvelut ja järjestöyhteistyö <p>Kontiolahden kyläilta 9.5.2023</p> <ul style="list-style-type: none"> * Kontiolahden liikkuvat palvelut ja PUSU-hanke * Vieraslajien torjunta ja ympäristöasiat kylillä * Leader ajankohtaiset: ohjelmakausi * Työllisyyden ajankohtaiset * Pohjois-Karjalan kylät ry ajankohtaiset <p>Kontiolahden kylä- ja järjestöilta 23.11.2023</p> <ul style="list-style-type: none"> * järjestöavustukset (kunta + HVA) * rahoitusinfot (Leader, ESR+ ja KANTO) * P-K järjestökyselyn tulokset 2023 * ehkäisevän päihdetyön ajankohtaiset * Pohjois-Karjalan kylät ry terveiset <p>Kontiolahden järjestöasiainneuvottelukunta</p> <ul style="list-style-type: none"> • KonJane 24.2.2023, 18.4.2023, 29.9.2023, 1.11.2023 ja 23.11.2023 <p>KonJane jäsenhaku toimikaudelle 2024–2025 järjestettiin lokakuussa 2023.</p>

2.2 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuma sivistysosastolla vuonna 2023

Sivistysosasto / Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat		
Tavoite: Kuntalaisten fyysinen aktiivisuus lisääntyy ja toimintakyky paranee		
Tavoite: Kuntalaisten psyykinen hyvinvointi ja jaksaminen paranevat		
Tavoite: Päihteiden käyttö vähenee ja ennalta ehkäisevä päihdetyö vakiintuu osaksi kunnan toimintaa kaikissa ikäryhmissä		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Pyöräilyn ja jalankulun kehittäminen, kehittämistoimien toteutus	✓	Oppilaita kannustetaan liikkumaan koulumatkat jalan tai pyöräillen, Liikenneturvallisuuskasvatus Liikenneturvallisuuskasvatus toteutuu perusopetuksen kouluissa. Omin voimin tapahtuva koulumatkojen kulkeminen lisääntynyt, kun koulumatkaetuuksia tarkastettu yhtenäiskoulujen aloittamisen myötä syksyllä 2023.
Kunnan poikkihallinnollisen liikkumisohjelman toteutus	✓	Poikkihallinnollinen liikuntapaikkatyöryhmä kokoontui ja liikuntapaikkahankkeet toteutettiin suunnitelman mukaisesti.
Matalan kynnyksen maksuton liikunta- ja hyvinvointineuvonta kaikissa ikäryhmissä	✓	Maksuton liikuntaneuvonta nuorille, työikäisille ja ikäihmiselle toteutuu. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on tiivistynyt.
Vahvistamme mielenterveystaitoja ja mielenterveyttä kaikki ikäryhmissä, erityisesti tunne- ja vuorovaikutus- ja turvataitojen opettaminen ja harjoittelu lasten ja nuorten kanssa	✓	Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kerhoja / <i>Sosiaalinen leikki</i> Varhaiskasvatuksessa tunne- ja vuorovaikutusleikit Tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen on ollut lv 2023-2024 perusopetuksen painopistealueena. Opettajille tuotettu opetusmateriaalia tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamiseen ja harjoitteluun: tuotettu Kontiolahden tunnekasvatuksen vuosisuunnitelma.
Yhteistyömallin rakentaminen psykiatrisen sairaanhoitajan/kuraattorin ja etsivän nuorisotyön kanssa.	✓	Asiantuntijahoitaja Kontiolahden koululla, Nuotta -valmennus Rautavaaralla
Vahvistamme päihdekasvatusta (ml. digipeli-riippuvuus, rahapelit, talouden hallinta)	✓	Kouluterveydenhoitajan täsmätunnit, OPS-sisällöt, Yrittäjyyskasvatus (talouden hallinta) Ennaltaehkäisevän päihdetyön vanhempainillat toteutettu yhtenäiskouluilla, joissa myös järjestetty sähkötupakan käyttöön liittyvät tietoiskukampanjat opiskeluhoitohenkilöstön ja muun henkilöstön toimesta. Päihdekasvatus toteutuu opetussuunnitelman sisältöjen kautta useassa oppiaineessa. Yrittäjyyskasvatussuunnitelma toteutuu perusopetuksessa kattavasti.

Edistämme kuntalaisten (mielen) hyvinvointia tuottamalla matalan kynnyksen kulttuuripalveluja	✓	<p>Kulttuuripalvelut on tuottanut sisältöjä kouluille ja varhaiskasvatukseen yhteistyössä lasten kulttuuriverkoston kanssa. Elokuvat, päivätanssit ja näyttelyt ovat maksuttomia.</p> <p>Kulttuurin virta tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuosittaisen kulttuurikokemuksen eri taiteen aloilta. Kontiolahtella noudatetaan Kulttuurivoltti -ohjelmaa.</p> <p>Kontiolahti 150-juhlavuoden aikana toteutettiin kymmeniä matalan kynnyksen yleisötapahtumia ympäri kuntaa.</p>
Pakka-toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön	✓	<p>Pakka-toiminta: ehkäisevän päihdetyön ja nuorten hyvinvoinnin tilan huoltajaillat Lehmon koulu 1.11.2023 ja Kontiolahden koulu 2.11.2023, tilaisuudet järjestetty hybridinä</p>
Tuetaan lasten ja nuorten oikeutta päihteettömiin kasvuympäristöihin	✓	<p>Varhaiskasvatuksen tilat ja koulutilat ovat päihteettömiä ja savuttomia.</p> <p>Lasten hallussa löydettyihin päihteisiin ja nikotiinituotteisiin puututaan kouluissa.</p> <p>Lasten ja nuorten päihteettömät tapahtumat, esim. Kontiolahden 150-juhlavuoden Bileet-tapahtumassa ja nuorisopalvelujen bändi-illoissa puhallutettiin kaikki kävijät.</p>
Vahvistamme ehkäisevän päihdetyön paikallista ja alueellista yhteistyötä, tiedonkulkua, asiantuntemusta ja tietoperustaa	✓	<p>Ehkäisevän päihdetyön työryhmän toiminta kunnassa, kokoontunut 6 x 2023</p> <p>Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa hanke ja Pakka-toiminta: ehkäisevän päihdetyön ja nuorten hyvinvoinnin tilan huoltajaillat Lehmon koulu 1.11.2023 ja Kontiolahden koulu 2.11.2023</p>
Ehkäisemme nuuskan ja muiden nikotiinituotteiden käyttöä liikuntatiloissa.	✓	<p>Liikuntatilojen käyttäjiä on ohjeistettu seurakirjeessä liikuntatilojen päihteettömyydestä.</p>
<p>Sivistysosasto / Painopiste: Viihtyisä, arkiaktiivisuuteen kannustava ja turvallinen arki</p> <p>Tavoite: Luonnon virkistyskäyttö hyvinvointia ja vetovoimaa edistävänä tekijänä lisääntyy</p> <p>Tavoite: Arkiympäristön turvallisuus ja viihtyisyys lisääntyvät</p>		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Monipuolisten ulkoilureittien ylläpitäminen	✓	Ulkoilureiteistä on viestitty monipuolisesti.
Lähiluonnon hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa	✓	Retket lähiluontoon, ympäristökasvatus
Viestimme matkailumarkkinoinnissa kunnan alueen monipuolisista virkistysreiteistä.	✓	Kontiolahden ulkoilureitit on nostettu yhdeksi matkailun kärjeksi playkontiolahti.fi -sivustolla.

Sivistysosasto / Painopiste: Elinvoimainen kasvu ja kehitys		
Tavoite: Kunnan työllisyystilanne paranee		
Tavoite: Yritysten ja työpaikkojen määrä lisääntyvät		
Tavoite: Nuorten koulutus- ja työelämän nivelvaihetta tuetaan		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Tarjoamme yläkouluikäisille nuorille nivelvaiheen valmennusta toisen asteen koulutukseen siirtymisen helpottamiseksi.	✓	Oppilaanohjaus ja tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, Nivelryhmä perusopetuksesta toiselle asteelle yhteistyössä etsivän nuorisotyön kanssa Oppilaanohjaus toteutunut.
Työskentelemme aktiivisesti koulupudokkaiden lukumäärän vähentämiseksi	✓	SKY-hanke koulupudokkuuden ehkäisemiseksi, kouluvalmentajan ja koulunuorisotyöntekijän hanketyö; Yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskeluhoito, Kasvatusohjaaja Pedagogisesta vastuusta vapaat kasvatusaikuiset työskentelevät yhtenäiskouluilla koulupudokkuuden ehkäisemiseksi; osa hankerahoituksella. Perusopetuksen kouluissa otettu käyttöön Kontiolahden läsnäolon tukemisen ja poissaolojen ehkäisyn toimintamalli. Lehmon koululla toimii kunnan keskitetty pienryhmä koulupudokkuusuhan alla oleville oppilaille.
Oppivelvollisuuden seuranta ja tukitoimet	✓	Valpas-järjestelmän käyttö; Oppivelvollisuuslain noudattaminen Valpas -järjestelmän kautta varmistettu, että kaikki oppivelvollisuusikäiset ovat saaneet opiskelupaikan, ja ovat läsnä opiskelupaikassaan.
Toteutetaan yrittäjyyspolun mukaisia toimenpiteitä ja tapahtumia kaikilla opetusasteilla	✓	Yrittäjyys pedagogisena painopisteenä, Pikku Yrittäjät -ohjelma, Innovaatioleiri, Yrityskylä -käynnit (9. Lk), Nuori Yrittäjyys ry yhteistyö, Yrittäjyyspäivät (yritysvierailut ja Y-akatemian pajat) Yrittäjyyskasvatussuunnitelma toteutuu perusopetuksessa kattavasti.
Toimimme aktiivisesti kunnan kesätyöllistämässä	✓	Etsivä nuorisotyö on tarjonnut kouluilla apua nuorille kesätöiden hakemisessa.

Sivistysosasto / Painopiste: Osallisuus ja yhteisöllisyys		
Tavoite: Asetamme nollatoleranssin kiusaamiselle		
Tavoite: Aukkaiden yhteisöllisyys ja osallisuus lisääntyvät		
Tavoite: Jatkuvan oppimisen mahdollisuudet kehittyvät		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet	✓	Kiusattujen osuuden väheneminen; KiVa –toiminta ja muut kiusaamisen vastaiset toimintamallit, Lapset puheeksi -menetelmän käyttö on laajentunut; käytetty 70 % kouluista. KiVa –toimintamalli vakiintunut. Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella kiusattujen osuus ei ole vähentynyt. Luetun ymmärtäminen on vähintään ikätasoisen tai ikätasoista paremman tasolla (77 %). ALLU-testien tulosten mukaan 6. -luokkalaisista 78 % tulokset ovat ikäistensä keskitasolla tai yli keskitason.
Luomme toimintakulttuurin, jossa kaikilla aikuisilla on velvollisuus puuttua tehokkaasti kiusaamiseen (kaikki hallinnonalat mukana, vaatii yhteistyötä ja yhteisen toimintamallin luomista kiusaamiseen puuttumiseksi)	✓	Miniverso-toimintamalli käytössä varhaiskasvatuksessa, toimintaan kiusaamisenehkäisy-suunnitelman mukaisesti Alakoulujen ProKoulu -toiminta, KiVa-koulutoiminta, Yläkouluilla ProKoulu soveltaen ProKoulun teemana syyslukukaudella 2023 Kontiolahdella oli <i>Hyvinvoiva koulumme</i> . Erytistavoitteena oli huomata ja tietoisesti vahvistaa asioita, jotka lisäävät oppilaiden ja henkilöstön hyvinvointia omalla koululla. Syksyn teemojen <i>Hyvät teot ympärilläni</i> sekä <i>Ei-toivottuun käyttäytymiseen puuttuminen</i> ohjeistettiin kouluille toteutettavaksi.
Mahdollistamme jokaiselle lapselle harrastuksen sidosryhmäyhteistyönä	✓	Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminta 4.0 Yhteistyösopimus 4H:n kanssa ilta-aikaisesta kerhotoiminnasta. Koulujen oma kerhotoiminta toteutunut kouluilla vuonna 2023.
Kontiolahden harrastamisen malli toimii kaikilla kouluilla, koulun oma kerhotoiminta	✓	Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminta 4.0 on toteutunut suunnitellusti. Koulujen oma kerhotoiminta toteutunut kouluilla vuonna 2023.

<p>Puutemme yksinäisyyden kokemuksiin, kartoitamme tuen tarvetta ja tarjoamme tukea</p>	<p>✓</p>	<p>Välkkäritoiminta, Liikkuva koulu, Tukioppilastoiminta, Lukumummit ja -vaarit, etsivän nuorisotyön ryhmät ja yksilöohjaus, koulujen oppilaskunnat</p> <p>Opiskeluhuollon palvelujen ja koulun toimintakulttuurin käytänteiden ja sovittujen yhteisten periaatteiden lisäksi kouluilla järjestetään yllä olevia yhteisöllisyyttä ja tukea edistäviä toimintoja.</p> <p>Yksinäisyyden kokemus hieman laskenut 8. ja 9. -luokkalaisten keskuudessa (11,3 > 10,8 %), mutta hieman lisääntynyt 4. ja 5. -luokkalaisten (0,2 > 1,2 %) keskuudessa.</p> <p>Etsivä nuorisotyö on tukenut 30 nuorta ja järjestänyt viisi nuottavalmennusleiriä.</p>
<p>Kaveritaitojen harjoittelu ja erityisen huomion kiinnittäminen yhteisöllisyyden rakentamiseen, kouluissa kummioppilastoiminta</p>	<p>✓</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa monipuolinen leikkitoiminta ja ryhmien muodostus</p> <p>Kummioppilastoiminta, koulujen tapahtumat, kunnan opetuspalvelujen yhteiset tapahtumat, vanhempainyhdistysten järjestämät tapahtumat, avoin nuorisotyö nuorisotiloilla</p> <p>Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu ja oppiminen on perusopetuksen painopisteenä. Valmistunut Kontiolahden tunnetaitojen vuosisuunnitelma sekä materiaalia oppitunneille.</p> <p>Nuorisotiloilla on kiinnitetty huomiota nuorten kaveritaitoihin ja ohjattu huomioimaan muut nuoret toiminnassa.</p>
<p>Yrityskasvatus kaikissa kouluissa Pikkuyritykset -ohjelmana</p>	<p>✓</p>	<p>Yrittäjyyskasvatussuunnitelma toteutuu perusopetuksessa kattavasti.</p>
<p>Osallistamme nuorisovaltuuston, lapsiparlamentin ja oppilaskunnat lapsia ja nuoria koskevien asioiden valmisteluun.</p>	<p>✓</p>	<p>Lasten Parlamentti kokoontunut 2 krt vuodessa, Koulujen oppilaskunnat, nuorisovaltuuston edustajat lautakunnissa, nuorisovaltuuston kuuleminen/lausunnot nuorten asioissa</p>
<p>Tuemme yhdistys- ja järjestötoimintaa erityisesti kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden kehittämiseksi yhdistysavustuksin</p>	<p>✓</p>	<p>Sivistyslautakunta myönsi vuonna 2023 järjestöavustuksia yhteensä 121 000 euroa, joista haettiin maksuun 105 000 euroa.</p>

Tuemme vapaata sivistystyötä kunnassa seutusopimuksin	✓	Seutuopisto- ja konservatoriopalvelut on järjestetty seudullisesti. Osallistuminen seutuopiston kursseille palautunut entiselleen koronan jälkeisen laskun jälkeen. Lasten ja nuorten taiteenperusopetus toimii osana kansalaisopiston kursseja.
Kunnan tilojen käyttömahdollisuus	✓	Seutuopisto, konservatorio sekä paikalliset yhdistykset ja seurat voivat käyttää koulujen tiloja, nuoriso- ja kulttuuritiloja sekä liikuntatiloja. Myös yksityisiltä vuokrattu tiloja seutuopiston toiminnan käyttöön.

2.3 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteuma teknisellä osastolla vuonna 2023

Tekninen osasto / Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat		
Tavoite: Kuntalaisten fyysinen aktiivisuus lisääntyy ja toimintakyky paranee		
Tavoite: Kuntalaisten psyykinen hyvinvointi ja jaksaminen paranevat		
Tavoite: Päihteiden käyttö vähenee ja ennalta ehkäisevä päihdetyö vakiintuu osaksi kunnan toimintaa kaikissa ikäryhmissä		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Ravitsemussuositusten mukainen kouluruokailu ja koulujen ylijäämäruoka hyödynnetään	✓	Koulujen ylijäämäruuan jakelussa tehty yhteistyötä paikallisen ruoka-aputoimijan kanssa
Valaisemme Leditekniikalla kiinteistöt ja keskeisimmät kulkuväylät	✓	Peruskorjausten yhteydessä valaistus on muutettu leditekniikkaan. Uusien kohteiden toteutus leditekniikalla. Katujen valaistusta on uudistettu led-valaisimilla.
Otamme suunnittelussa ja rakentamisessa huomioon esteettömyyden vaatimukset	✓	Suunnittelussa huomioidaan esteettömyyttä koskeva nykylainsäädäntö, ohjeet ja normit. Kunnan kiinteistöjen esteettömyyskatsaus Kontiolahden vammaisneuvostolle 9.5.2023 § 10
Huomioimme arkiympäristön estetiikan tuomalla prosentitaidetta rakennuskohteisiin	✓	Jokaiseen uudiskohteeseen on toteutunut prosentitaidetta.
Pyöräilyn ja jalankulun kehittäminen, kehittämistoimien toteutus	✓	Toteutettu kestopäällysteen pintauksia, ja katujen merkintämaalauksia kirkonkylän alueella. Seudullinen hanke saanut rahoituksen, jolla parannetaan pyöräilyn liikkumisen viitoituksia ja pääreittien merkintää
Vahvistamme ehkäisevän päihdetyön paikallista ja alueellista yhteistyötä, tiedonkulkua, asiantuntemusta ja tietoperustaa	✓	Ehkäisevän päihdetyön työryhmän toiminta kunnassa, kokoontunut 6 x 2023, teknisen osaston edustus mukana

Tekninen osasto / Painopiste: Viihtyisä, arkiaktiivisuuteen kannustava ja turvallinen arki		
Tavoite: Luonnon virkistyskäyttö hyvinvointia ja vetovoimaa edistävänä tekijänä lisääntyy		
Tavoite: Arkiympäristön turvallisuus ja viihtyisyys lisääntyvät		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Otamme huomioon perinnemaisemien säilymisen veto- ja pitovoimaa lisäävänä elementtinä	✓	Lehmon ja kirkonkylän perinnemaisemia raivattiin avoimemmaksi. Kirkonkylän yhteislaitumen perinnemaisema niitettiin ja heinistä tehtiin tilataideteos. Vieraslajeja torjuttiin perinneympäristöistä.
Kulttuuriperintökohteiden ylläpito ja kunnostus sekä niihin liittyvä viestintä	✓	Toteutettu kaikkiaan 10 kohdetta vuonna 2023. Esimerkiksi Kontiolahden 150-juhlavuonna toteutettu mm. Kollaen Vasaman kunnostus.
Käsitlemme taajama- ja puistometsiä virkistysarvot edellä	✓	Jatkuvan kasvatuksen hakkuut taajama- ja puistometsissä. Toimenpiteistä on tiedotettu ja keskusteltu eri intressitahojen kanssa (esim. Vierevänniemen puistometsä vuonna 2023). Kontiolahden kunnan metsätilat liitetty luontoarvoja paremmin huomioivaan FSC-ryhmäsertifiointiin, tekninen lautakunta 28.2.2023 § 28
Kontiolahden kunnan liikenneturvallisuustyö	✓	Joensuun seudun liikenneturvallisuustyöryhmä 2 x 2023 Osallistumme liikenneturvallisuutta edistäviin, tapaturmien ehkäisemiseen ja väkivallan torjumiseen liittyviin kampanjoihin, esim. viranomaisyhteistyö koulujen alkaessa elokuussa 2023 Syksyllä 2023 toteutettu heijastinpuu mm. Jakokosken koululla.
Ruokahuollon varautuminen	✓	Varautumissuunnittelua toteutettu 2023.
Lukitusjärjestelmien päivittäminen siten, että kunnan tilojen käyttö helpottuu (liikuntahallit, etätyötilat)	✓	Toteutuneita kohteita n. 10 kpl vuonna 2023.
Rakennamme lisää kiertovesiyhteyksiä vesikatkojen minimoimiseksi ja etsimme uusia vedenottomahdollisuuksia	✓	Lehmon kiertovesiverkoston rakentaminen valmistunut. Ukko-Puhakan vedenottomon koepumppaus toteutunut vuonna 2023.

Kontiolahden kunnan ilmastotyö	✓	Kontiolahden kunnan ilmastotyö HINKU- ja KETS- työ käynnistynyt vuonna 2023. Kontiolahden kunnan ilmastoverkkosivut julkaistu vuonna 2023.
Monipuolisten ulkoilureittien ylläpitäminen	✓	Ulkoilureittien ympärivuotinen ylläpito.
Arkiympäristön siisteys lisää kuntalaisten viihtyisyyttä ja turvallisuutta	✓	Kontiolahden kunta osallistui Miljoona roskapussia -ympäristökampanjaan vuonna 2023, ja kannusti kuntalaisia mukaan ympäristönsiistimistalkoisiin. Lehmo siistiksi -päivä 20.5.2023 yhteistyössä kunnan ympäristösuojelun kanssa.
Torjutaan haitallisia vieraslajeja kunnan alueella	✓	Ympäristösuojelu yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa 2023 (esim. Selkien ja Jakokosken kyläyhdistysten kanssa).
Tekninen osasto / Painopiste: Elinvoimainen kasvu ja kehitys		
Tavoite: Kunnan työllisyystilanne paranee		
Tavoite: Yritysten ja työpaikkojen määrä lisääntyvät		
Tavoite: Nuorten koulutus- ja työelämän nivelvaihetta tuetaan		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Toimimme aktiivisesti kunnan kesätyöllistämisessä	✓	Työllistämme joka vuosi opiskelijoita ja koululaisia kesätöihin (esim. ympäristöhoitotöissä 2 hlö, kuntatekniikassa 1 työnjohtoharjoittelija ja 16 kesätyöläistä vuoden 2023 aikana).
Kaavoitamme ja luovutamme rakennuspaikkoja (TP ja T)	✓	Kunnalla on teollisuustontteja luovutettavaksi yritysten tarpeisiin.
Tekninen osasto / Painopiste: Osallisuus ja yhteisöllisyys		
Tavoite: Asetamme nollatoleranssin kiusaamiselle		
Tavoite: Asukkaiden yhteisöllisyys ja osallisuus lisääntyy		
Tavoite: Jatkuvan oppimisen mahdollisuudet kehittyvät		
Hyvinvointisuunnitelman toimenpide	Toteuma 2023	Toteutustapa / huomioita
Hyvinvointialueyhteistyö vajaatyökykyisten työllistämisessä	✓	Ympäristönsiistimistyö, toteutunut 30 kohdetta vuonna 2023 (n. 5 hlö/kohde).
Kunnan tilojen käyttömahdollisuudet	✓	Tarjoamme monipuolisia tiloja kuntalaisten ja ulkopaikkakuntalaisten käyttöön. Vuonna 2023 mahdollistettu etätyötilojen käyttäminen Kontiolahden kirkonkylällä sekä Lehmossa.

Järjestämme osallisuuden foorumeja, joka keskittyy asukkaiden ja kunnan toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ja informaation jakamiseen.	✓	Teknisen osaston kyläkerrokset toteutuneet Paiholassa ja Kontioniemessä vuonna 2023. Kontiolahden kyläilta 9.5.2023, ympäristönsuojelu mukana teemoina mm. vieraslajien torunta ja ympäristöasiat kylillä.
--	---	---

3 Väestökohtaiset kuvaukset

3.1 Lapset ja lapsiperheet

Kontiolahdella 1–6-vuotiaista 77 % osallistui varhaiskasvatukseen tilastointihetkellä 31.12.2022. Varhaiskasvatukseen osallistumisen aste on selkeästi noussut vuodesta 2020 (52,2 % 31.12.2020, P-K 65,4 %).

Kouluikäisiä koskevat seurantatiedot perustuvat pääosin vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tuloksiin.

Kontiolahdella vähintään tunnin päivässä liikkuvat 4. ja 5. luokan oppilaista 46,7 % (P-K 41,9 %, koko maa 43,0 %) sekä 8. ja 9. luokan oppilaista 22,9 % (P-K 23,2 % ja koko maa 25,4 % vuonna 2023). Vähintään tunnin liikkuvien määrä vähentynyt hieman vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tuloksista. Kontiolahden 8. ja 9. luokan oppilaista hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 tunnin viikossa harrastavien oppilaiden osuus vuonna 2023 oli 30,2 % (P-K 28,7 %, koko maa 27,0 %). Lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä mittaava vuoden 2023 Move! -tulos osoitti, että Kontiolahden 5. luokan oppilaista 36,7 %:lla oli fyysinen toimintakyky mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla (koko maa 37 %). Vastaava tulos Kontiolahden 8. luokan oppilaista oli 46 % (koko maa 40,1 %). Tilastollisesti 8. luokan tyttöjen Move-testitulos 50 % ylitti maakunnan (44 %) ja koko maan keskiarvot (42,3 %).

Vuonna 2023 Kontiolahdella 8. ja 9. luokan oppilaista 20,1 % koki terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, mikä on vähemmän kuin maakunnassa keskimäärin (P-K 24,8 %, koko maa 26,6 %). Lasten ja nuorten ylipainon yleisyyden osalta tilastot ovat vuodelta 2022, ja näissä Kontiolahti on alle koko maan keskiarvon, joskin 7–12-vuotiaiden ryhmässä tulokset ovat hieman nousseet (2–6-vuotiaat 17,7 %, P-K 19,6 %, koko maa 19,1 % / 7–12-vuotiaat 23,0 %, P-K 25,3 %, koko maa 23,5 % / 13–16-vuotiaat Kontiolahti 23,0 %, P-K 26,5 %, koko maa 24,8 %).

Kontiolahden lapset ja nuoret olivat maakunnallisesti keskimääräistä tyytyväisempiä elämäänsä, joskin tulokset olivat vuodesta 2021 hiukan laskeneet. Kontiolahden 4. ja 5. luokan oppilaista tyytyväisiä elämäänsä oli 86,7 % (P-K 85,9 %, koko maa 85,1 %). Vrt. Kontiolahti vuonna 2021 91,7 %, P-K 86,5 %, koko maa 85,1 %). Vuonna 2023 Kontiolahden 8. ja 9. luokan oppilaista tyytyväisiä elämäänsä oli 68,5 % (P-K 66,4 %, koko maa 65,7 % vrt. Kontiolahti vuonna 2021 72,3 %, P-K 70,4 %, koko maa 68,2 %).

Kontiolahtelaiset nuoret kokivat kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta vähemmän kuin maakunnassa keskimäärin, vaikka ahdistuneisuutta kokevien määrä on kasvanut vuodesta 2021. Kuitenkin ahdistuneisuuden kokeminen koskettaa lähes viidesosaa maakunnan nuorista (Kontiolahti 2023 19,6 %, P-K 20,9 % ja koko maa 21,4 % vrt. Kontiolahti vuonna 2021 17,6 %, P-K 19,3 % ja koko maa 19,4 %).

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn perusteella huolta herättävää päihteiden tai tupakan- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista oli 7,2 %:lla kontiolahtelaisista 8. ja 9 lk. nuorista, kun vastaava tulos vuonna 2021 oli 5,8 %. Yläkouluikäisten päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ja

rahapelaamisen osalta on nähtävissä kehitystä huonompaan suuntaan niin Pohjois-Karjalassa, kuin valtakunnallisestikin (P-K 7,2 % vuonna 2023 ja 6,3 % vuonna 2021 vrt. koko maa 7,7 % vuonna 2023 ja 6,3 % vuonna 2021). Päivittäistä tupakkatuotteiden tai sähkösavukkeiden käyttöä oli 13,4 % kontiolahtelaisilla 8. ja 9. luokan oppilailla (koko maa 10,7 %). Viikoittaisesta alkoholin käytöstä kouluterveyskyselyssä 2023 ilmoitti 4,7 % 8–9 lk. oppilaista, mikä oli hieman muuta maakuntaa yleisempää (P-K 3,3 %). Viikoittain alkoholia käyttävien 8. ja 9. luokkalaisten oppilaiden määrä on kuitenkin Kontiolahden osalta vähentynyt vuodesta 2021 (Kontiolahti 7,0 %, P-K 4,5 %).

Vuonna 2023 itsensä yksinäiseksi tuntevia oppilaita oli Kontiolahdella alakouluikäisissä selvästi muuta maakuntaa vähemmän (4. ja 5. luokan oppilaista 2,1 % / P-K 3,2 %). Kontiolahden tuloksissa tosin oli hienoista nousua vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tuloksiin verraten (1,6 % vuonna 2021). Yläkouluikäisissä itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus oli hieman vähentynyt (vuonna 2023 8. ja 9. luokan oppilaista 12,6 % / P-K 13,9 % vrt. vuonna 2021 Kontiolahti 15,0 %, P-K 14,9 %). Kiusaamiskyselyjen tulosten perusteella kiusattuna vähintään kerran viikossa 4. ja 5. luokan oppilaista oli 5,3 % (koko maa 8,6 % vrt. vuosi 2021 Kontiolahti 2,7 %, P-K 6,3 % ja koko maa 7,9). Vastaava tulos Kontiolahden 8. ja 9. luokan oppilaista oli 7,9 % vuonna 2023 vastaten koko maan tulosta 7,9 % (vrt. vuonna 2022 7,2 % ja P-K 6,4 %).

Seuraavassa esitelty vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tuloksia Kontiolahden osalta.

7,9 (7,9)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2023)

5,2 (5,0)

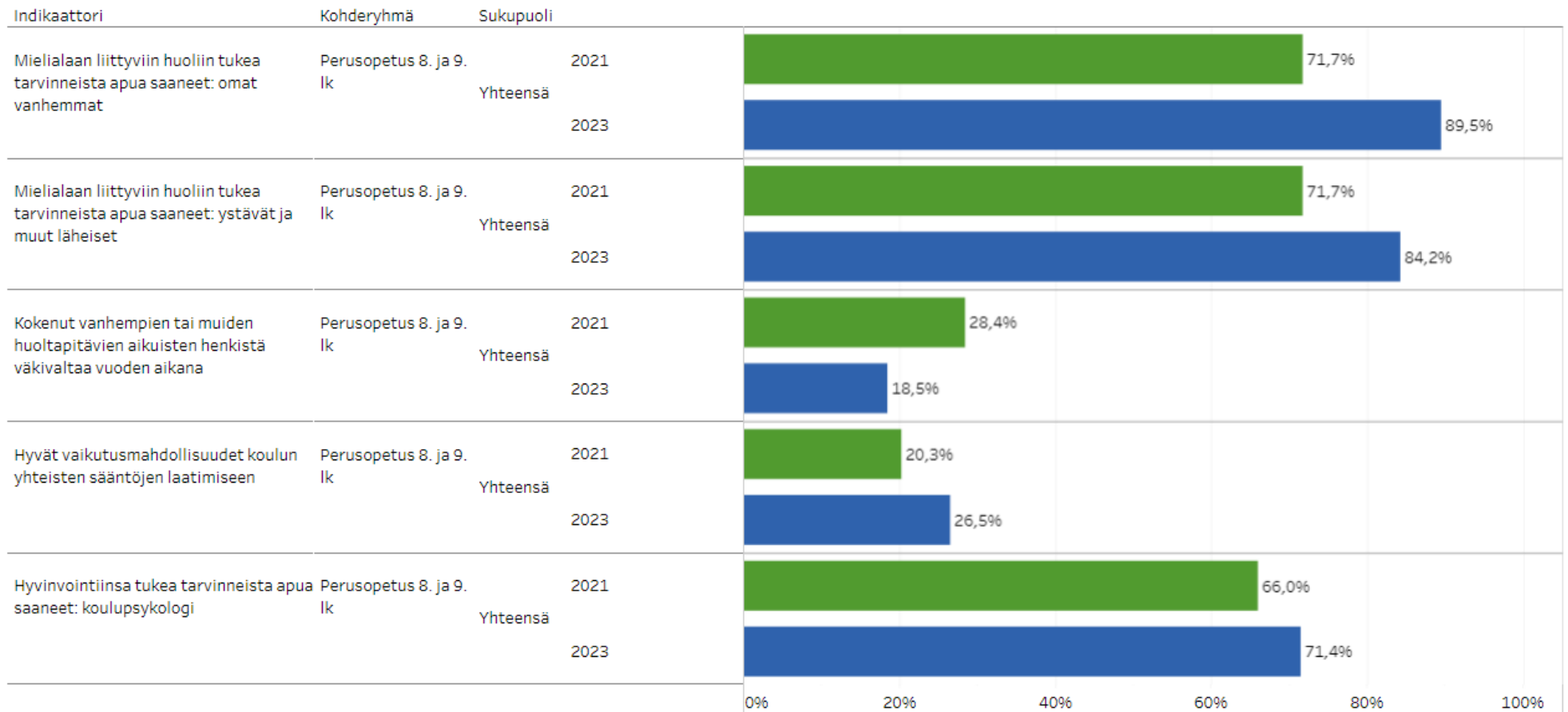
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2023)

21,5 (38,0)

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2023)

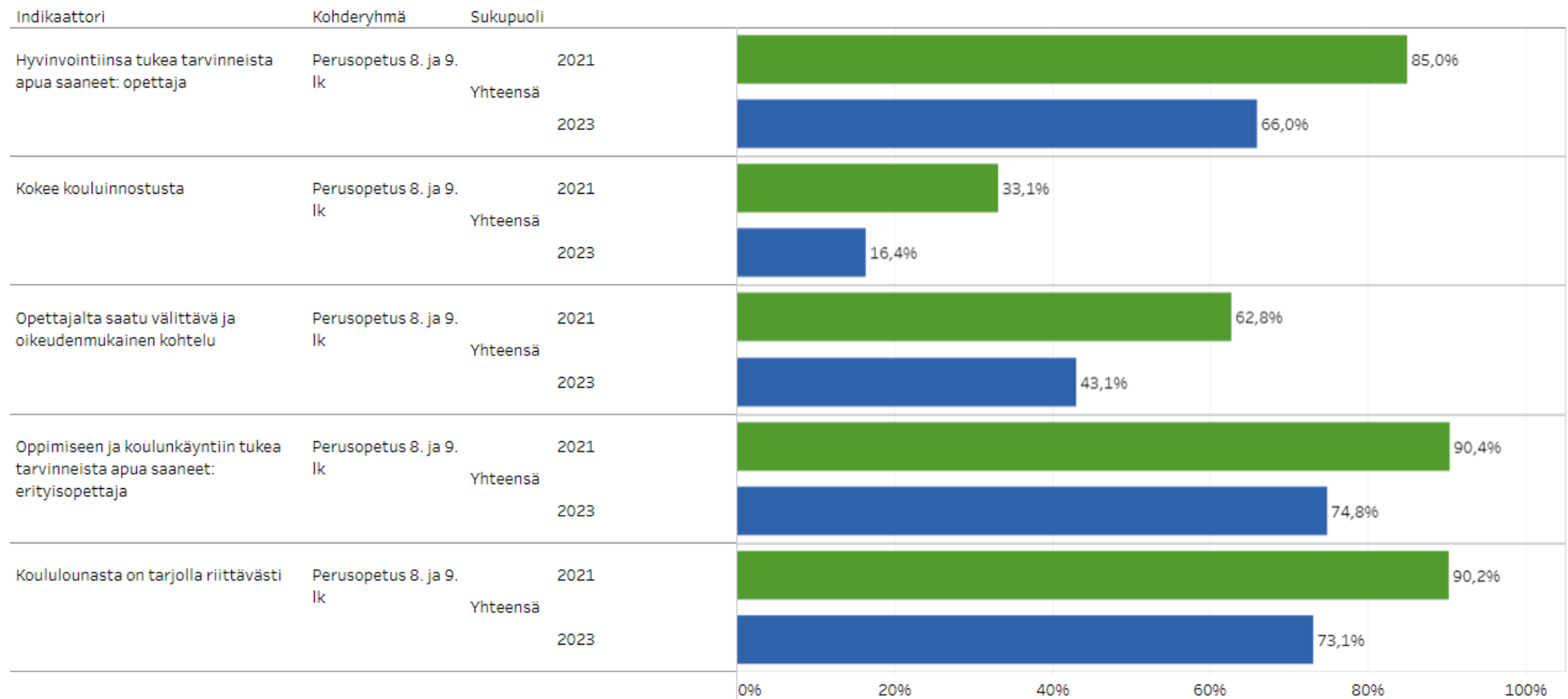
KUVIO 1. Väestötietoja Kontiolahti (koko maa). Lähde: teaviisari.fi

Viisi myönteisintä tulosta suhteessa aiempaan tiedonkeruuseen, Kontiolahti

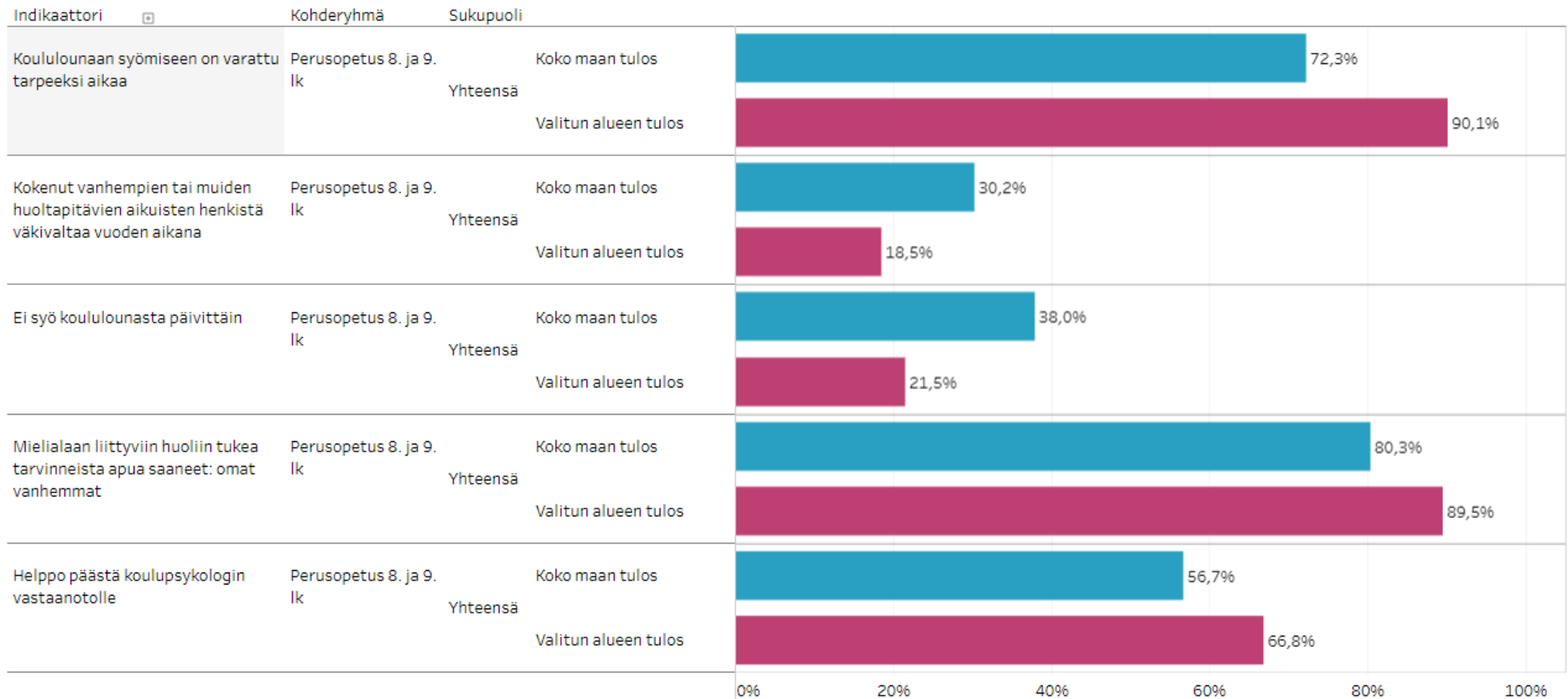
KUVIO 2. Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi – Viisi myönteistä tulosta suhteessa aiempaan tiedonkeruuseen, Kontiolahti. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Viisi huolestuttavinta tulosta suhteessa aiempaan tiedonkeruuseen, Kontiolahti

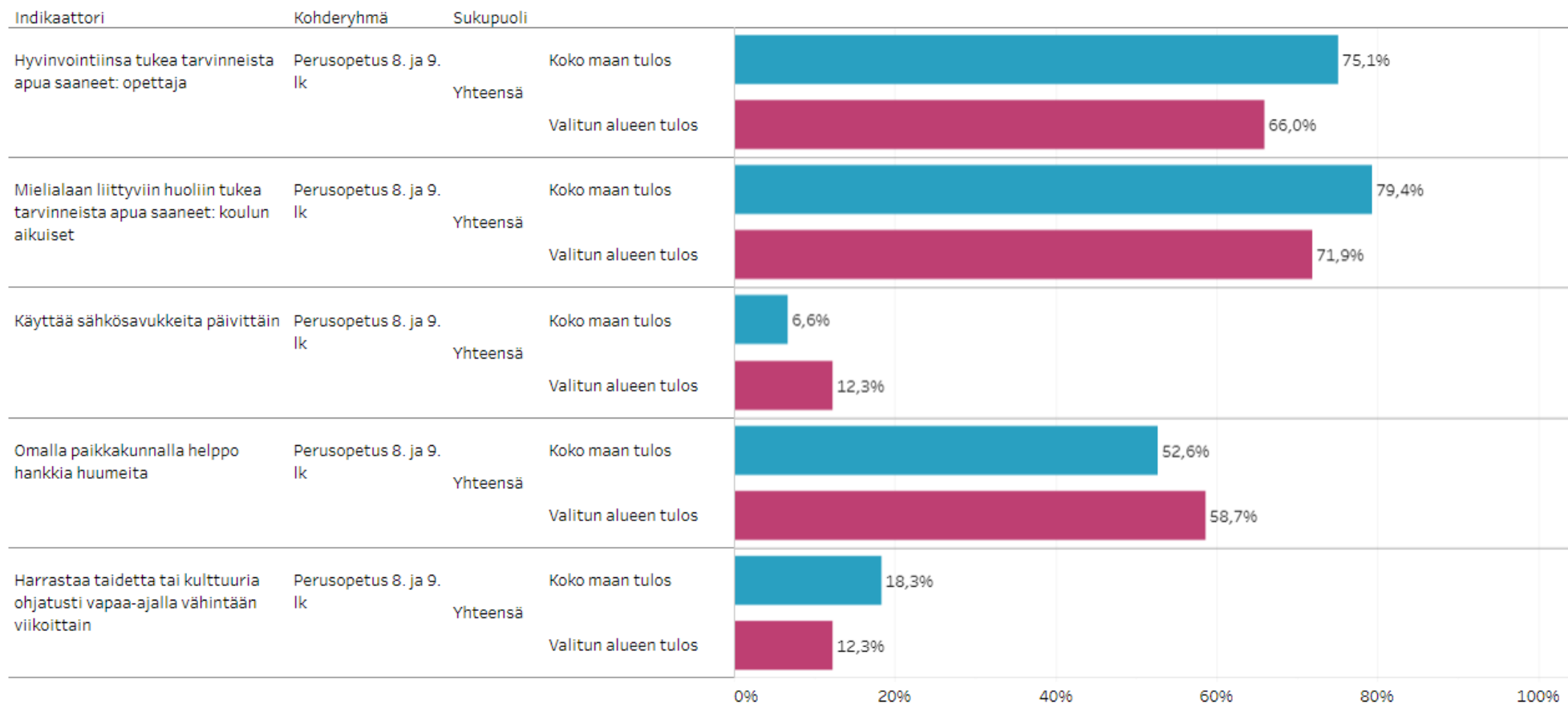
KUVIO 3. Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi – Viisi huolestuttavinta tulosta suhteessa aiempaan tiedonkeruuseen, Kontiolahti. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Viisi myönteisintä tulosta suhteessa koko maan tulokseen, Kontiolahti

KUVIO 4. Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi – Viisi myönteisintä tulosta suhteessa koko maan tulokseen, Kontiolahti. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Viisi huolestuttavinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen, Kontiolahti

KUVIO 5. Lasten ja nuorten terveys ja hyvinvointi – Viisi huolestuttavinta tulosta suhteessa koko maan tulokseen, Kontiolahti. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat – Kuntalaisten psyykinen hyvinvointi ja jaksaminen paranevat

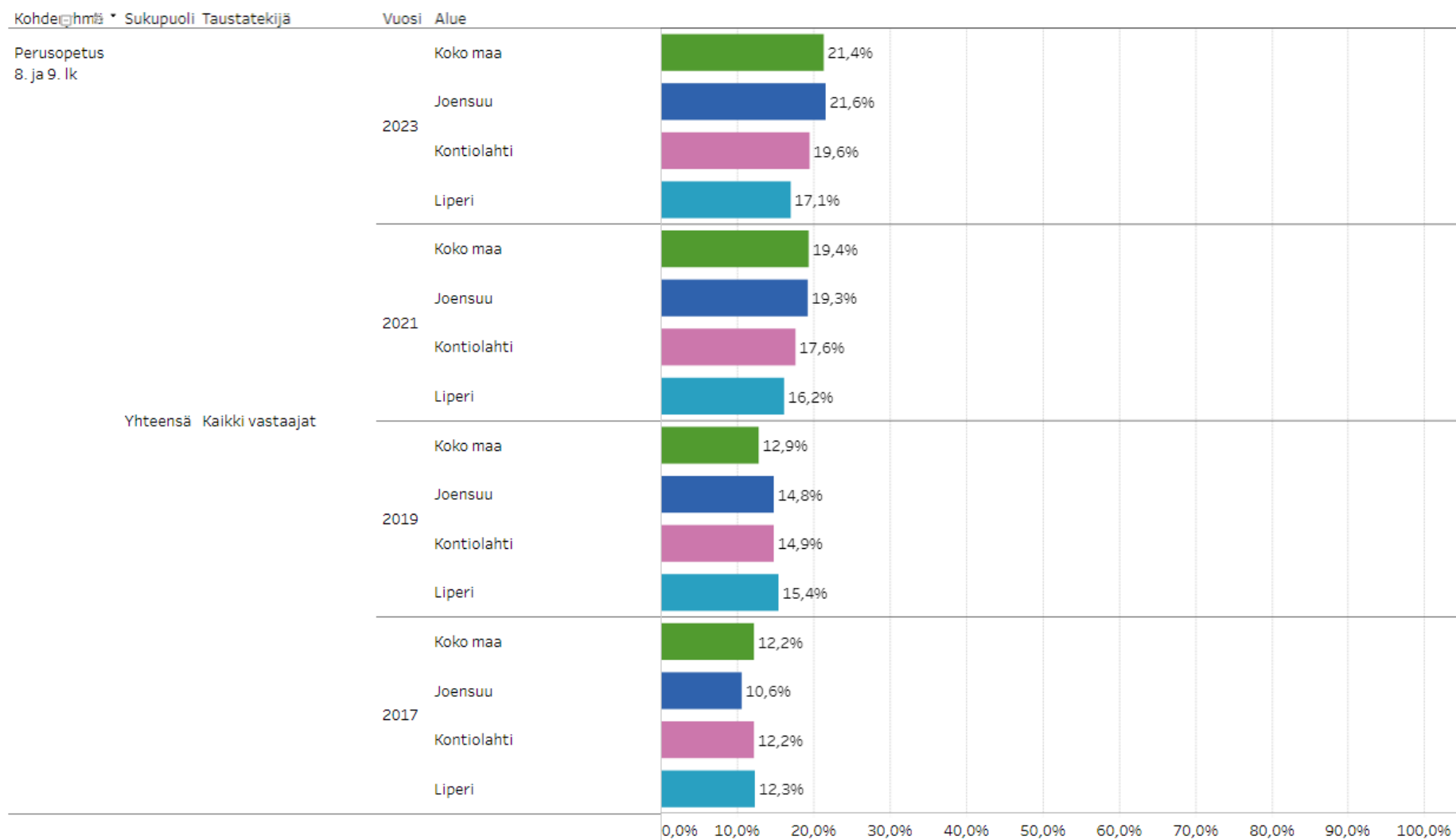
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä

KUVIO 6. Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, perusopetuksen 8. ja 9. lk., 2017–2023. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat – Kuntalaisten psyykkinen hyvinvointi ja jaksaminen paranevat

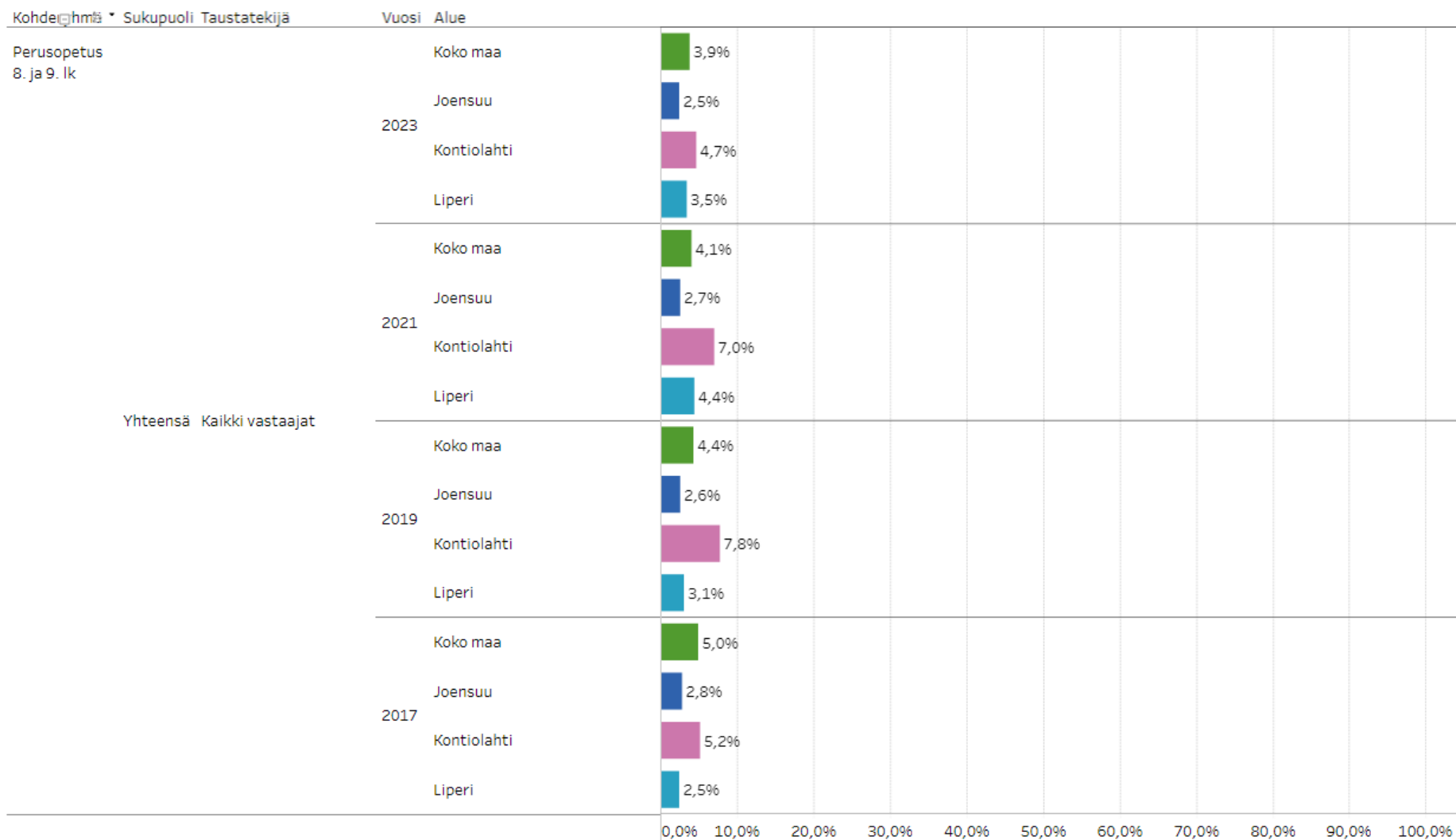
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

KUVIO 7. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, perusopetuksen 8. ja 9. lk., 2017–2023. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat – Päihteiden käyttö vähenee ja ehkäisevä päihdetyö vakiintuu osana kunnan toimintaa kaikissa ikäryhmissä

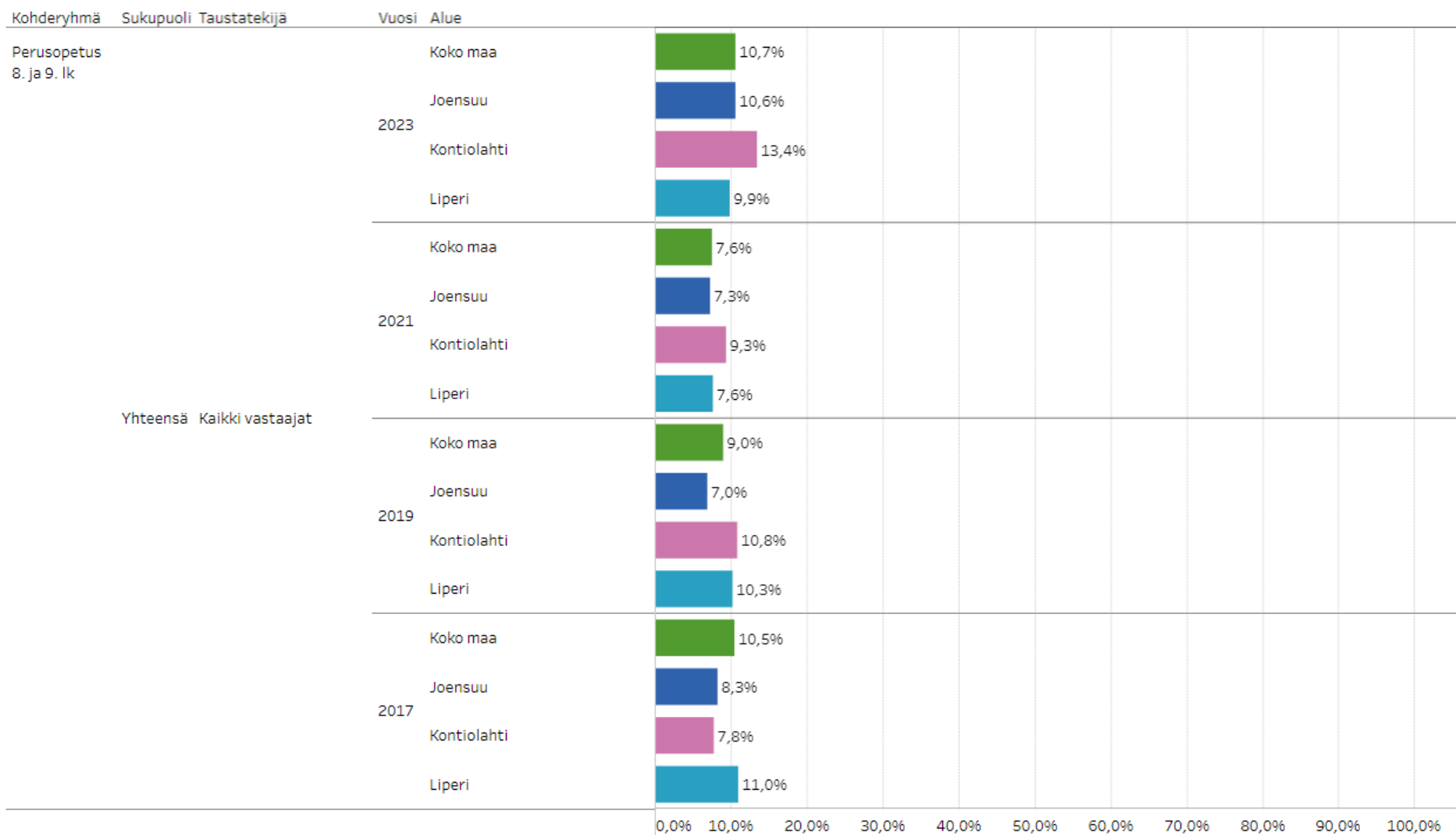
Käyttää alkoholia viikoittain

KUVIO 8. Käyttää alkoholia viikoittain, perusopetuksen 8. ja 9. lk., 2017–2023. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat – Päihteiden käyttö vähenee ja ehkäisevä päihdetyö vakiintuu osana kunnan toimintaa kaikissa ikäryhmissä

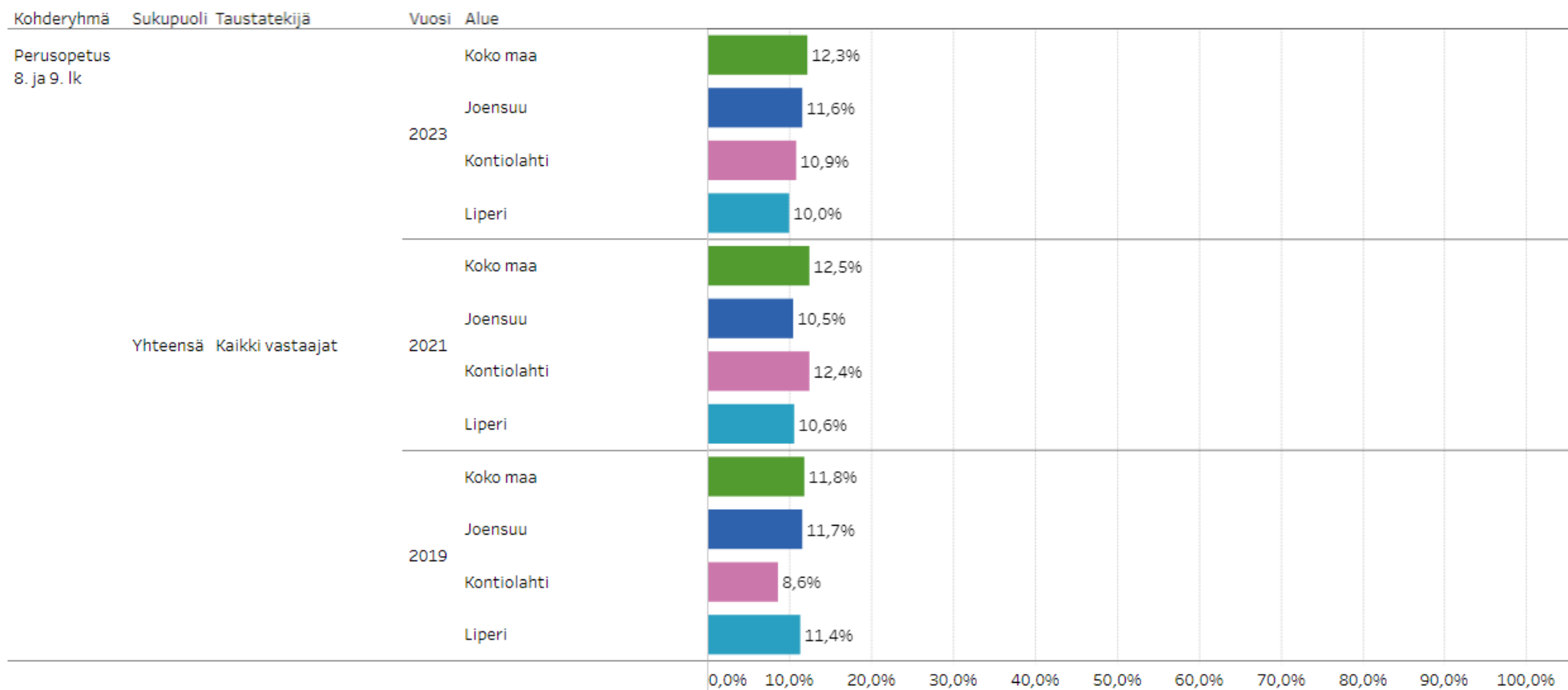
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta

KUVIO 9. Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, 8. ja 9.lk, 2017–2023. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Viihtyisä arkiaktiivisuuteen kannustava ja turvallinen arki - Arkiympäristön turvallisuus ja viihtyisyys lisääntyvät

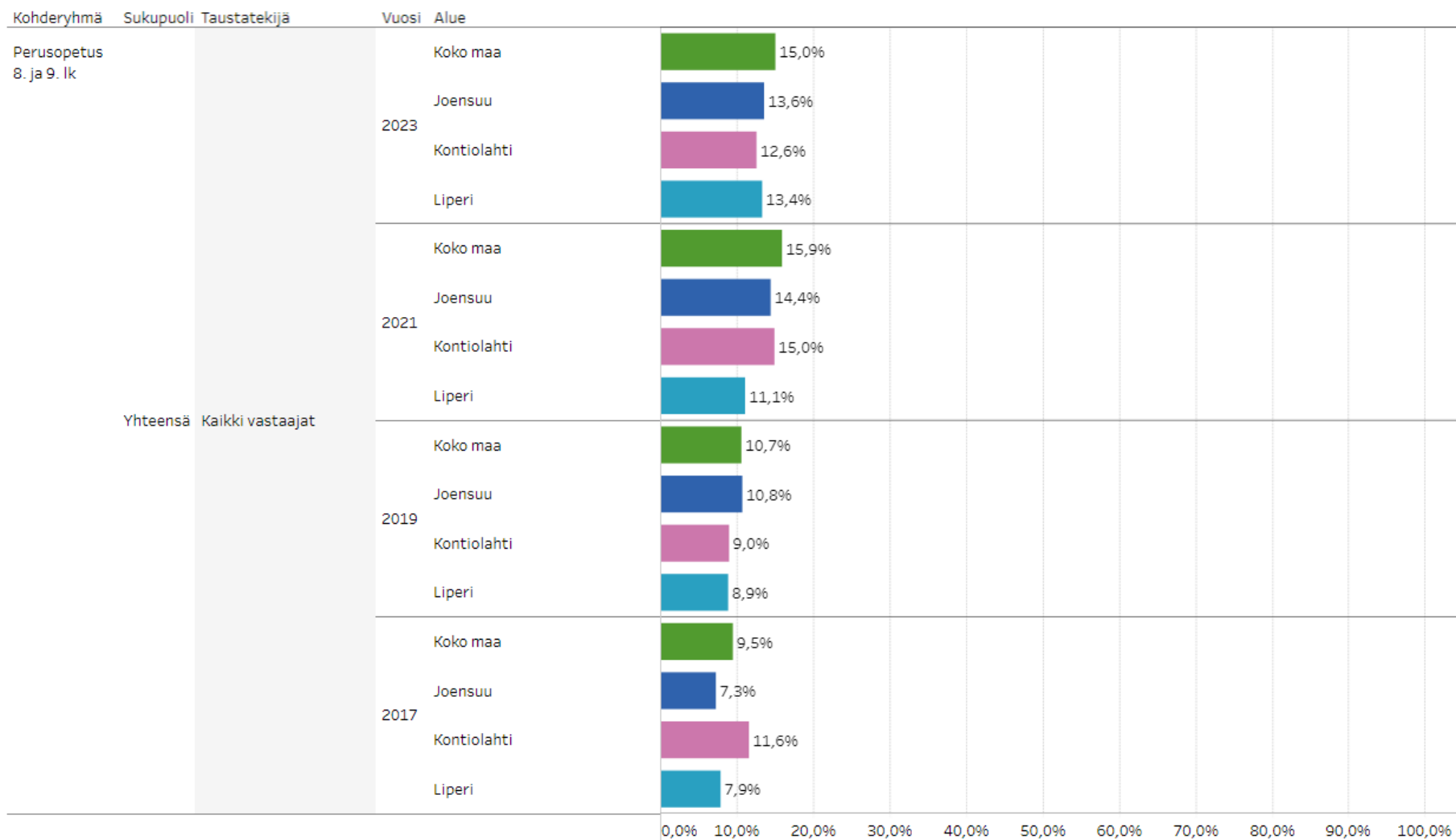
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana

KUVIO 10. Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana 8. ja 9. lk., 2019–2023. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Osallisuus ja yhteisöllisyys – Asetamme nollatoleranssin kiusaamiselle

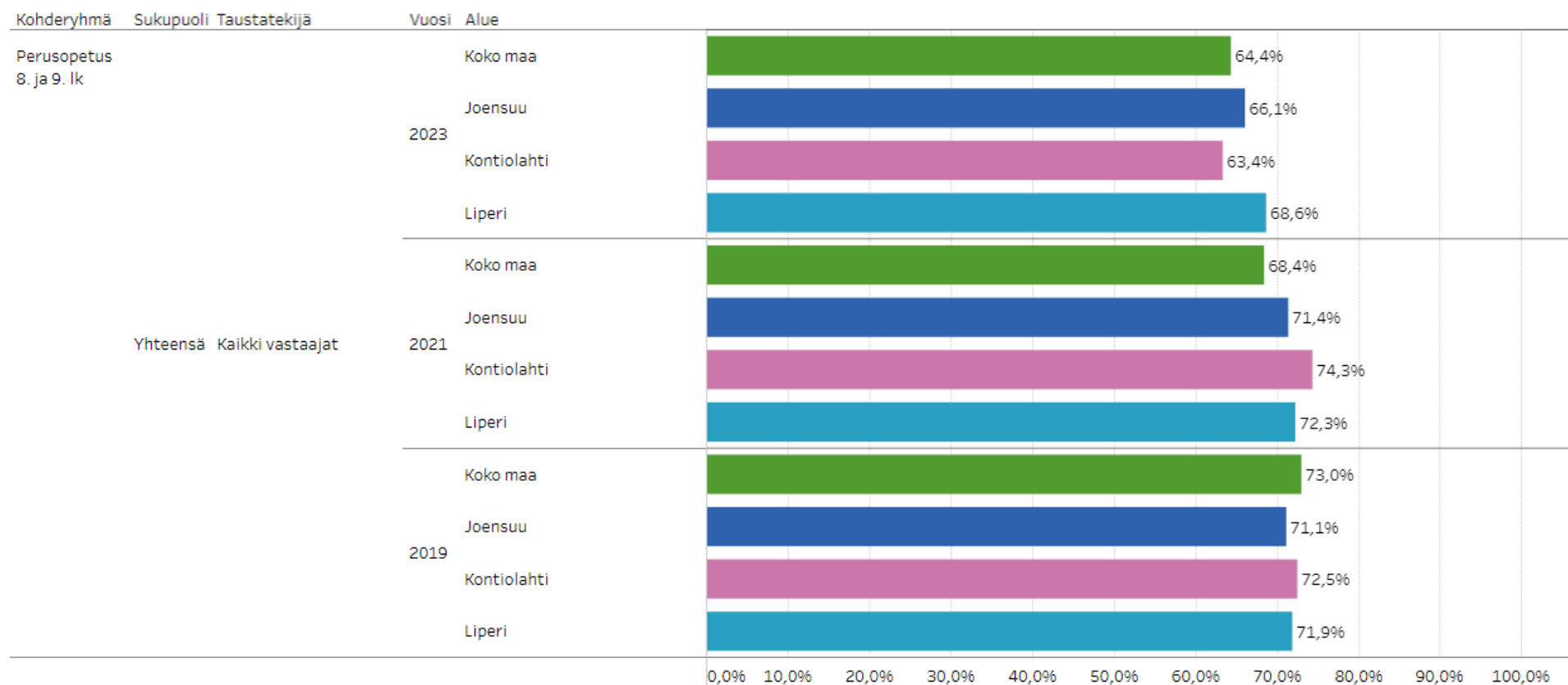
Tuntee itsensä yksinäiseksi

KUVIO 11. Tuntee itsensä yksinäiseksi 8. ja 9 lk., 2017–2023. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

Osallisuus ja yhteisöllisyys – Asukkaiden yhteisöllisyys ja osallisuus lisääntyy

Kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön

KUVIO 12. Kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön 8. ja 9. lk., 2019–2023. Lähde: THL kouluterveyskysely 2023.

3.2 Nuoret ja nuoret aikuiset

Kontiolahdella lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 38,1 % koki kouluinnostusta, mikä on selvästi maakunnallista ja valtakunnallista tasoa enemmän (P-K 29,2 %, koko maa 27,5 %). Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 67,6 % ilmoitti olevansa tyytyväisiä elämäänsä (P-K 67,1 %, koko maa 66,9 %). Sen sijaan itsensä yksinäiseksi koki 12,4 % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (P-K 15,8, koko maa 15,9 %), ja itsenäiseksi itsensä kokevien määrä on hiukan vähentynyt vuodesta 2021 (Kontiolahti 14,9 %, P-K 13,3 %, koko maa 17,8 %). Vuonna 2023 Kontiolahden lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 100 % ilmoitti harrastavansa jotakin vähintään kerran viikossa (P-K 98,2 %, koko maa 97,5 %) ja 48,1 % ilmoitti harrastavansa taidetta tai kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa (koko maa 57,1 %). Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista ilmoitti 10,5 % Kontiolahden lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, mikä on maakunnallista ja valtakunnallista tasoa enemmän (P-K 7,4 %, koko maa 7,2 %) ja luvut ovat kasvaneet vuodesta 2021 (Kontiolahti 6,1 %, P-K 5,6 %, koko maa 6,7 %).

Miten nuorilla menee 2023 – Hyvinvoiva pohjoiskarjalainen (13–29-vuotias) nuori selvityshankkeen sekä keväällä 2022 nuorisopalveluissa kootun nuorisokatsauksen perusteella tärkeimmät nuorten hyvinvointiin vaikuttavat tekijät ovat kaverisuhteet, harrastusmahdollisuudet, perhesuhteet, koulu ja elinympäristö. Kolme neljäsosaa kyselyyn vastanneista nuorista oli melko tai hyvin tyytyväisiä elämäänsä - toisaalta yli 20 % nuorista vastasi olevansa melko tai erittäin tyytymätön. Tyytymättömyyttä aiheuttivat eniten kaverisuhteet tai niiden puuttuminen, psyykinen pahoinvointi ja opiskeluun liittyvät ongelmat. Hyvinvoiva pohjoiskarjalainen nuori 2023 selvityshankkeessa tuli ilmi myös nepsy-piirteisten ja sateenkaarinuorien muita yleisemmät hyvinvoinnin haasteet (mm. terveydentila, yksinäisyys, mielenterveys).

Kontiolahdella vuonna 2023 nuorisotyöttömiä 18–24-vuotiaita työvoimasta oli 15,9 % (P-K 16,0 %, koko maa 11,5 %). Nuorisotyöttömyysluvut olivat kasvaneet vuodesta 2022 (Kontiolahti 14,8 %, P-K 15,8 % ja koko maa 11,3 %), mutta eivät yltäneet vuoden 2021 lukemiin (Kontiolahti 2021 18,4 %, P-K 17,5 %, koko maa 14,0 %).

3.3 Työkäiset

Työkäisten terveyspalvelut ovat pääsääntöisesti työterveyshuollon piirissä. Tämä ei kuitenkaan koske työttömyyden aikaa. Joensuun seudun kuntakokeilussa, johon Kontiolahtikin kuuluu, on TE-palvelujen uuden palvelumallin myötä tehostettu mm. työttömien terveystarkastukseen ohjaamista.

Pitkäaikaistyöttömät, osatyökykyiset ja ikääntyneet työnhakijat ovat suurin asiakasryhmä työllisyyden hoidon kentällä Kontiolahdella. Vuonna 2023 kokonaistyöttömyysaste oli Kontiolahdella 9 %, Pohjois-Karjalassa 15,0 % ja koko maassa 11,2 %. Pohjois-Karjalan pienin työttömyysprosentti painottuu edellä mainittuihin kohderyhmiin. Näissä asiakasryhmissä tarvitaan monialaisia palveluja ja yksilöllistä tukea, jota yhdessä palveluverkon kanssa kehitetään.

Pitkäaikaistyöttömyyden alentaminen on yksi päätavoitteista työllisyyden hoidossa. Työmarkkinatuen saajien määrä on hyvä mittari, kun arvioidaan pitkäaikaistyöttömyyttä. Vuonna 2023 työmarkkinatuen saajia oli kuukausittain keskimäärin 193 henkilöä (ka. vuonna 2022 oli 202 henkilöä, ja 237 henkilöä vuonna 2021). Kontiolahdella perustoimeentulotuen saajien osuus väestöstä vuonna 2023 oli 3,9 %.

3.4 Ikäihmiset

Kontiolahdella oli Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2023 lopussa 2 890 ikäihmistä, joista suurimmat ikäryhmät olivat 65–69-vuotiaat (917 henkilöä) ja 70–74-vuotiaat (848 henkilöä). Ikäihmisten lukumäärän arvioidaan Tilastokeskuksen väestöennusteiden perusteella nousevan Kontiolahdella 3 529 henkilöön

vuonna 2035, vaikka kokonaisväestöennusteen arvioidaan tuolloin hienoisesti laskevan. Raportin laatimishetkellä valtakunnallisissa tilastoissa (Sotkanet) ei juurikaan ole saatavilla ikäihmisiin liittyviä indikaattoritietoja vuodelta 2023, vaan tilastot ovat vuodelta 2022, tai tätä aikaisempiin tilastointeihin perustuvia. Suurimmassa osassa näistä indikaattoreista ei ole saatavissa kuntakohtaisia seurantatietoja, vaan tiedot tilastoituvat joko maakunnallisesti tai hyvinvointialuekohtaisesti.

Toimeentulotukea saaneiden osuus 65-vuotta täyttäneistä oli Kontiolahdella 1,7 % vuonna 2022, vastaten koko maan (1,7 %) ja Pohjois-Karjalan tasoa (1,7 %). Kotona asuvien 75–84-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Kontiolahdella 95,0 % vuonna 2022 (Pohjois-Karjala 94,9 %, koko maa 96,3 %). Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus 65 vuotta täyttäneistä oli vuonna 2022 Pohjois-Karjalassa 47,1 %, ja koko maan osalta 51,2 %. Tuloksissa oli hienoista laskua aikaisempaan kyselyyn verrattuna (vuonna 2020 P-K 52,2 %, koko maa 55,5), vaikka lähes puolet kokivat elämänlaatunsa hyväksi. Pohjois-Karjalassa vuonna 2022 terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokeneiden osuus 65 vuotta täyttäneistä oli 51,2 % (52,5 % vuonna 2020), hiukan yli koko maan 46,8 % tuloksen (48,1 % vuonna 2020). Liikkumiskykyä kuvaava ”500 metrin matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia koskevien osuus” indikaattoriseuranta osoittaa, että maakuntamme yli 65-vuotiaista 19,0 % vuonna 2022 koki suuria haasteita 500 metrin matkan kävelemisessä. Vuonna 2020 vastaava luku Pohjois-Karjalan osalta oli 18,1 % (koko maa 17,7 % vuonna 2020 ja 17,3 % vuonna 2022).

Itsensä yksinäiseksi kokevien osuus 65-vuotta täyttäneistä on lievästi noussut valtakunnallisesti (9,9 % vuonna 2022 ja 9,3 % vuonna 2020) sekä Pohjois-Karjalan osalta (11,1 % vuonna 2022 ja 10,7 % vuonna 2020). Yksinäisyys on yhteydessä erilaisiin terveysriskeihin (mm. infektiot, sydänsairaudet) ja suurempaan sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöön. Psykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus 65-vuotta täyttäneistä oli vuonna 2022 Pohjois-Karjalassa 9,8 % ja vuonna 2020 10,7 % (koko maa vuonna 2022 9,7 % ja vuonna 2020 9,4 %). Alkoholia liikaa käyttävien osuus 65 vuotta täyttäneistä on hienoisesti laskenut koko maassa (34,3 % vuonna 2020 ja 32,0 % vuonna 2022), ja maltillinen laskusuunta oli tässä myös Pohjois-Karjalan osalta (28,7 % vuonna 2020, 28,5 % vuonna 2022).

4 Kontiolahden hyte-kerroin ja siihen vaikuttavat indikaattorit

Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävän tukemista varten kunnat ovat saaneet vuodesta 2023 lähtien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosan, eli HYTE-kertoimen. Tällä HYTE-kertoimella kuntia kannustetaan aktiivisiin toimiin asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Vuonna 2023 Kontiolahden kunta sai HYTE-kertoimen perusteella hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosaa yhteensä 283 358 euroa, mikä käytännössä tarkoittaa n. 18.7 euroa/asukas. HYTE-kertoimen suuruus määräytyy prosessi-indikaattoreista (15 kpl) ja tulosindikaattoreista (6 kpl). Yhteensä indikaattoreita on 21. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja. Tietopohja muodostuu niistä tiedoista, jotka ovat tällä hetkellä saatavilla kaikista Suomen kunnista. Indikaattoreissa painottuvat nuoret, mikä johtuu tietopohjan saatavuudesta. Tietopohjaa kehitetään jatkuvasti ja uusia indikaattoreita otetaan käyttöön, kun luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa on saatavilla. (thl.fi)

KUVIO 13. Kuntien hyte-kerroin. Lähde: THL.

Prosessi-indikaattorit mittaavat nykytilannetta, kuten johtamista, seuranta, resursseja sekä osallisuuden edistämistä. HYTE-työn kannalta näissä on keskeistä suunnitelmallisuus ja pitkäjänteisyys. Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Niiden avulla mitataan nykytilannetta. Indikaattoreita on kohtuullisen monta, jotta toimintaa voidaan tarkastella laaja-alaisesti. Indikaattorit kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoitulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. (thl.fi) Seuraavassa taulukossa on esitetty Kontiolahden kunnan prosessi-indikaattoritiedot raportointihetkellä 05/2024.

Prosessi-indikaattorit ja Kontiolahden kunnan pistemäärät 2021–2023			
Liikunnan prosessi-indikaattorit	2021	2022	2023
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	0	100	Tiedot kerätään parillisina vuosina
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100	100	-
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100	0	-
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	0	0	-
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100	100	-
Kuntajohdon prosessi-indikaattorit	2021	2022	2023
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100	100	0
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100	100	100
Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100	100	100
Peruskoulut prosessi-indikaattorit	2021	2022	2023
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastaminen kolmen vuoden välein	66	66	tulokset julkaisematta
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	92	92	tulokset julkaisematta
Oppilaiden poissaolojen Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	64	64	tulokset julkaisematta
Oppilaiden poissaolojen Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	82	82	tulokset julkaisematta
Kulttuuri prosessi-indikaattori	2021	2022	2023
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyksestä (kunnalla pysyvä käytäntö, jolla kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnyksestä madaltavaa vertaistoimintaa (esim. kulttuuriluotsi tai -kaveritoimintaa)?)	0	0	0
Kontiolahden hyte-kertoimen prosessi-indikaattoreiden asteikolle 0–100 skaalattujen pistemäärien keskiarvo	79	74	67

TAULUKKO 1. Kontiolahden kunnan prosessi-indikaattoreiden pistemäärät 2021–2023.

Tulosindikaattorit mittaavat nykytilan sijaan muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä, ja näihin indikaattoreihin kunta voi omilla toimillaan vaikuttaa. Tulosindikaattoreissa on edustettuina eri ikäryhmät. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. (thl.fi) Seuraavassa taulukossa on esitetty Kontiolahden kunnan hyte-kertoimen tulosindikaattoreiden pistemäärät raportointihetkellä 05/2024.

Tulosindikaattorit ja Kontiolahden kunnan pistemäärät	Tavoite-taso	2021	2022	2023
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (koko maa tulos suluissa)	5 %	21,5 % (25,7 %)	-	20,1 % (26,6 %)
Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (koko maa tulos suluissa)	5 %	16,2 % (18,0 %)	-	16,5 % (17,4)
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (koko maa tulos suluissa)	5 %	4,3 % 7,9 %	4,1 % 8,3 %	-
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (koko maa tulos suluissa)	0,5 %	1,5 % (2,7 %)	1,5 % (2,5 %)	1,2 % (2,4 %)
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (koko maa tulos suluissa)	5 %	5,0 % (6,3 %)	5,0 % (6,1 %)	5,0 % (6,0 %)
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakso 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön. (koko maa tulos suluissa)	230 hoitajaksoa	237,1 (360,6)	265,9 (347,3)	332,3 (332,3)
Kontiolahden hyte-kertoimen tulosindikaattoreiden asteikolle 0–100 skaalattujen pistemäärien keskiarvo		56	59	59

TAULUKKO 2. Kontiolahden kunnan tulosindikaattoreiden pistemäärät 2021–2023.

5 Huoli-ilmiot Kontiolahti ja keskeisimmät hyte-haasteet tuleville vuosille Kontiolahdella

Huoli-ilmioinä ja hyte-haasteina kaikissa ikäryhmissä nousevat esille mielenterveyden ja päihteiden käytön haasteet, sekä väestön ylipainon lisääntyminen. Vaikka valtaosalla väestöstä näitä hyvinvoinnin haasteita ei ilmenisi, niin tilastollisesti nämä ilmiöt erottuvat toimenpiteitä vaativina hyte-haasteina tuleville vuosille myös Kontiolahdella.

Alle kouluikäisten lasten osalta huolena on lasten levottomuus, pitkät päivät varhaiskasvatuksessa sekä kasvatustuon siirtyminen yhä enemmän varhaiskasvatuksen vastuulle (esim. kuivaksiopettelu yms.). Varhaiskasvatuksen arjessa näkyvät lasten toiminnanohjauksen, keskittymisen ja käyttäytymisen haasteet (mm. lasten väkivaltainen käyttäytyminen). Tuen ja myös todella vahvan tuen tarvitsijoiden määrä lapsiryhmissä on kasvanut. Ilmiönä näkyy myös se, että lapset aloittavat varhaiskasvatuksessa yhä aiemmin – moni jo 1-vuotiaana – vaikka toinen huoltaja olisi kotona vastasyntyneen kanssa. Varhaiskasvatuskyselyssä nousi esille **alle kouluikäisten perheiden** jakamista kuormittavina tekijöinä perheen ohuet tukiverkostot, vauva-arki tai lapsen uhmaikä, työn ja perheen yhteensovittaminen, elämäntilannekriisit (avioerot, perheenjäsenen sairastuminen ym.) sekä lasten käyttäytymisen ja toiminnanohjauksen haasteet.

Alakouluikäisten lasten osalta huoli-ilmionä näyttää liiallinen ruutu-aika, sillä yhä suurempi osa 4.–5.-luokan oppilaista ei ole onnistunut yrityksestään huolimatta vähentämään netissä viettämäänsä aikaa. Vähän liikkuvien lasten osuus on lisääntynyt, mikä heijastuu osalla haitallisesti fyysiseen toimintakykyyn.

Nuorten osalta suurimpia huolia kouluterveyskyselyn perusteella 8.–9.-luokkalaisten kohdalla on sähkö tupakkaa päivittäin käyttävien suuri osuus (12,3 %) verrattuna koko maan tulokseen (6,6 %). Jotain tupakkatuotetta käyttävien osuus on vielä merkittävästi suurempi erityisesti poikien kohdalla: 22,3 %. Valtakunnallisesti vastaava luku on vain 12,4 %. Myös tuen saaminen koulun aikuisilta nuoren hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä koettiin heikommaksi kuin valtakunnallisesti: joka kolmas opettajalta tukea hyvinvointiinsa tarvinnut ei sitä kokenut saaneensa. Kouluinnostuksen kokeminen samassa ikäluokassa oli laskenut edellisestä tiedonkeruusta: vuonna 2021 joka kolmas 8.–9.-luokkalaista koki kouluinnostusta ja vuonna 2023 vain 16,4 %. Ahdistuneisuus näkyy erityisesti tyttöjen kohdalla. Hieman yli 30 % 8.–9.-luokkalaisista tytöistä kertoi kokeneensa kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Hyvinvointi-indikaattorit osoittavat yläkouluikäisten poikien ylipainon edelleen lisääntyvän. Myös kannabiksen käyttö kasvaa: peräti 10 % 8.–9.-luokkalaisista pojista kertoo kokeilleensa kannabista. Kouluterveyskyselyn perusteella sekä 8.–9.-luokkalaisten omatoiminen että ohjattu liikunnan harrastaminen on vähentynyt lievästi kahden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna, mikä on huolestuttava suuntaus jo valmiiksi vähän liikkuvassa nuorten ikäryhmässä.

Työikäisten osalta voidaan todeta, että talouden taantuma alkoi näkyä työmarkkinoilla vuoden lopulla. Lomautusten määrä ja työttömyys kasvoivat vuoden 2023 viimeisellä vuosineljänneksellä. Vuoden 2023 lopussa oli lomautettuja työnhakijoita 59 % enemmän. Osatyökykyisiä työnhakijoita sekä ikääntyneitä- ja pitkäaikaistyöttömiä on edelleen paljon. Vuoden 2023 lopussa oli 225 henkilöä, jotka saivat toimeentulona työmarkkinatukea. Osatyökykyisten työnhakijoiden tilanteiden selvityksiin ja tueksi joko työelämään, kuntoutukseen, tai eläkkeelle tarvitaan henkilökohtaista tukea. Kunta palkkasi tähän tehtävään työkykykoordinaattorin. Lisäksi huoli nuorten aikuisten työllistymisestä on suuri. Alle 25 -vuotiaiden työttömyys kasvoi vuoden 2023 loppua kohti.

Ikääntyvien osalta huoli-ilmionä on lisääntynyt yksinäisyyden kokemus. Erityisesti haja-asutusalueen ikääntyvien osallistuminen ryhmätoimintoihin tai muuhun virkistystoimintaan on muita vähäisempää. Ohut läheisverkoston tai sen puuttuminen kokonaan on haaste arjen askareissa pärjäämiselle etenkin haja-asutusalueella omakotitalossa asuvien ikäihmisten osalta. Elinkustannusten nousu vuonna 2023 on vaikuttanut useiden ikäihmisten taloudelliseen tilanteeseen, ja voinut tarkoittaa heidän kohdallaan säästämistä myös välttämättömistä menoista.